

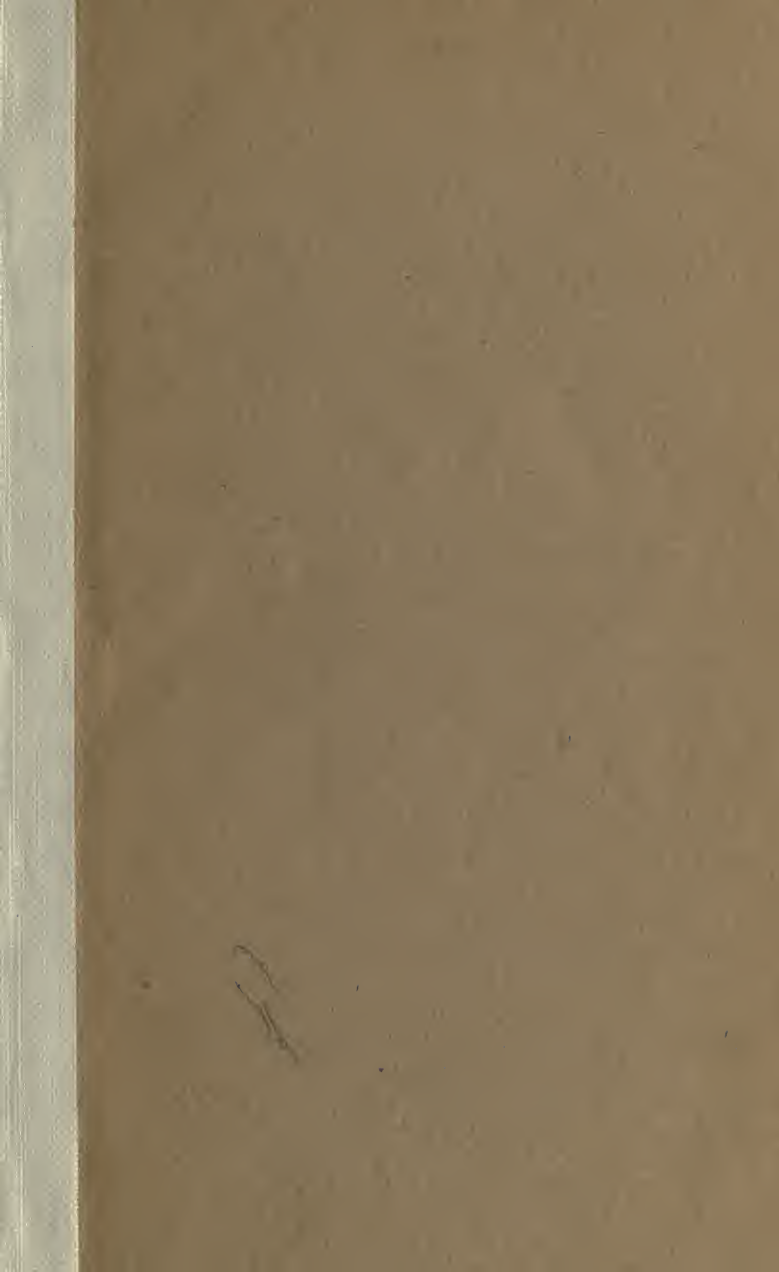
D
S
T4
V.2

UC-NRLF

B 3 443 698

SELECTIONS FROM MATTHEW PARIS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

TEXTS FOR STUDENTS. No. 2

SCHOOL SERIES

GENERAL EDITORS: CAROLINE A. J. SKEEL, D.LIT.;
H. J. WHITE, D.D.; J. P. WHITNEY, B.D., D.C.L.

SELECTIONS FROM
MATTHEW PARIS

SOCIETY FOR PROMOTING
CHRISTIAN KNOWLEDGE

LONDON: 68 HAYMARKET, S.W.

1918

15
T4
v.2

TO THE
MEMBERS OF THE

INTRODUCTION

THE extracts printed in this volume are taken from the *Chronica Majora* of Matthew Paris. He was a monk of St. Albans from 1217 to his death in 1259, and for many years was chronicler of the monastery. St. Albans was often visited by Kings and other great persons, so that he had many opportunities of gaining information for his work; thus he tells us that Henry III. during a visit to St. Albans told him all the Kings of England who had been canonized as saints, and the names of the 250 English baronies. Moreover, he travelled about to see things for himself; he was present at a great ceremony in London in 1247, when the King asked him to remember all he had seen, and write a full account of it in his book. Soon afterwards he was called upon to visit Norway to reform the abbey of St. Benet Holm, a duty which he successfully performed. Owing to the diligence with which he gathered information, the history of Matthew Paris is exceedingly full and varied; he did not confine himself to events in England, but wrote on the affairs of the Empire and the Papacy, of Italy, Germany and France; he tells us much about the Crusades, and notes events in Spain, Hungary, and the East. He meant to close the *Chronica Majora* in 1250 and then to revise his work, but he afterwards continued it up to 1259, where it ends abruptly. His other writings are: (1) *Historia Minor* or *Historia Anglorum*, an abridgment of the *Chronica Majora*; (2) *Lives of the Abbots*

of *St. Albans*; (3) *Liber Additamentorum*, documents that form a kind of appendix to his other works; (4) lives of various saints. He was an expert in writing and drawing, and the MSS. of his Chronicle are illustrated with drawings and paintings executed with his own hand or under his direction.

Matthew Paris has been called the greatest historical writer of the greatest mediæval century. He brings the thirteenth century vividly before us, for he is an excellent story-teller and indefatigable in using original documents and repeating the accounts given by eye-witnesses. His prejudices are certainly strong, against foreigners and ecclesiastical reformers specially; he is absolutely without sympathy for the Friars, and is naturally opposed to the movement for strengthening the hands of Bishops against monks. But in spite of his limitations of mind, his bias, and his confused chronology, he may justly be called "the last of the great monastic chroniclers as he is the greatest; the last great name too among the English Benedictines."

The text of these selections is reprinted by the kind permission of the Master of the Rolls, from Dr. Luard's edition of the *Chronica Majora* in the Rolls Series; the spelling there given has been followed. The glossary contains only those words that are not to be found in an ordinary Latin dictionary.

CAROLINE A. J. SKEEL.

CONTENTS

	PAGE
INTRODUCTION - - - - -	V
KING HENRY MARRIES ELEANOR, DAUGHTER OF THE COUNT OF PROVENCE - - - - -	9
A DISPUTE BETWEEN THE PAPAL LEGATE OTTO AND THE SCHOLARS OF OXFORD - - - - -	14
CONTROVERSY BETWEEN THE DOMINICANS AND FRAN- CISCANS - - - - -	18
ACCOUNT GIVEN OF THE TARTARS BY PETER, A RUSSIAN ARCHBISHOP - - - - -	20
A LEGATE IS SENT INTO FRANCE TO PREACH THE CRUSADE - - - - -	24
MANY FRENCH NOBLES TAKE THE CROSS - - - - -	25
DEVICE OF LOUIS IX. TO MAKE CRUSADERS - - - - -	27
THE ASSEMBLAGE OF ALL THE NOBLES OF ENGLAND - - - - -	28
COMPLAINTS TO THE KING BY BRABANTINE MERCHANTS WHO HAD BEEN ROBBED - - - - -	31
WALTER DE BRIENNE PUT TO DEATH BY THE SARACENS HENRY III. KEEPS CHRISTMAS AT YORK FOR THE MAR- RIAGE OF HIS DAUGHTER MARGARET TO ALEXANDER III. OF SCOTLAND - - - - -	37
ACCUSATION OF SIMON DE MONTFORT BY THE GASCONS - - - - -	46
ROUND TABLE AT WALDEN - - - - -	49
EXACTIONS OF THE KING FROM THE LONDONERS - - - - -	52
VISIT OF HENRY III. TO LOUIS IX. AT PARIS - - - - -	53
NOTES - - - - -	61
GLOSSARY - - - - -	63

NOTE.—The references given at the beginning of the extracts are to Vols. III., IV., V., of the Rolls Series edition of Matthew Paris.

SELECTIONS FROM MATTHEW PARIS

*King Henry marries Eleanor, Daughter of
the Count of Provence.*

ANNO DOMINI MCCXXXVI., qui est annus regis Henrici III. vicesimus, tenuit idem rex curiam suam ad
^{1236.} Natale Domini apud Wintoniam, ubi cum
 R.S. III., gaudio festa Natalitia celebravit. Expectabat
 pp. 334-9. autem ardenti desiderio suorum adventum
 nuntiorum. Solennes enim nuntios viros prudentes in
 Provinciam ad Reimundum comitem ejusdem Provinciæ,
 cum literis præcordiale consilium suum continentibus de
 matrimonio contrahendo cum filia sua Alienora, destinavit.
 Erat autem ille prædictus comes vir illustris, et in
 armis strenuus; sed [per] prælia continua fere quicquid
 habuit ex ærario ventilavit. Duxerat autem idem comes
 in uxorem filiam comitis Sabaldie Thomæ jam mortui,
 sororem comitis Sabaldie adhuc viventis Amidei, miræ
 pulchritudinis mulierem, nomine Beatricis. Quæ ex viro
 suo prædicto comite R[eimundo] prolem suscepit decoris
 expectabilis filias, quarum primogenitam rex Francorum
 Lodowicus matrimonio sibi copulavit, nomine Margaretam
 hæc omnia nuntiante J[ohanne] de Gatesdene clerico.
 Unde et consequenter natu minorem virginem speciei

venustissimæ, jamque duodennem, rex Anglorum in uxorem sibi dari per prædictos nuntios postulaverat. Et ad hunc favorem exequendum præmiserat Ricardum priorem de Hurtle secrete, qui negotium fideliter et diligenter cum effectu prosequabatur. Quod postquam regi rediens intimaverat, remisit rex alios nuntios simul cum eodem priore, scilicet Hugonem Elyensem et R[adulphum] Herefordensem episcopos, et fratrem Robertum de Sanfordia, magistrum militiae Templi, ad comitem prænominatum. Qui ad eum in Provinciam profecti, cum summo honore et reverentia sunt recepti, et filiam ejusdem, scilicet Alienoram, regi Anglorum matrimonio associandam, de manu ejus susceperunt, sub ducatu tamen domni Willelmi electi Valentia, avunculi ejusdem puellæ, viri præclari et elegantis, comitis quoque Campaniæ, regis Angliæ consanguinei, adducendam. Quod postquam rex Navariæ cognovisset, audiens eos transitum facturos per fines suos, occurrit lætabundus; et fuit eis dux et comes per totam terram suam, scilicet quinque dietas et amplius; et ex innata sibi munificentia eos exhibuit in expensis tam in equis quam hominibus. Erant autem plusquam trecentas equitaturas jam habentes sine plebe quæ eos sequebatur numerosa. Cum autem in terminos Francorum pervenissent, per conductum regis Francorum et reginæ sororis puellæ desponsandæ, necnon et Blanchiæ matris regis Francorum, non tantum liberum, sed honorificum transitum optinebant. Intranses igitur mare in portu Santwici, velis sinuosis ante expectatum ad portum Doveriæ rapido cursu pervenerunt. Applicantibus igitur prospere et Cantuariam venire properantibus occurrit dominus rex, et in adventantium amplexus ruit nuntiorum. Et visa

puella, sibi que accepta, apud Cantuariam eandem desponsavit, solempnitatem desponsalium archiepiscopo Cantuariensi Ædmando, simul cum episcopis qui advenerant cum puella, et aliis magnatibus, nobilibus, cum prælatis, decimo nono Kalendas Februarii, peragente. Decimo quarto autem Kalendas ejusdem venit dominus rex apud Westmonasterium; et in crastino, scilicet die Dominica, facta ibidem solempnitate inaudita et incomparabili, portavit coronam, et coronata est regina Alienora. Desponsata fuit igitur regi H[enrico] III. Cantuariæ. Nuptiæ vero celebratæ Londoniis apud Westmonasterium die sanctorum Fabiani et Sebastiani.

The Royal Ceremonies at the Marriage.

Convenerat autem vocata ad convivium nuptiale tanta nobilium multitudo utriusque sexus, tanta religiosorum numerositas, tanta plebium populositas, tanta histrionum varietas, quod vix eos civitas Londoniarum sinu suo capaci comprehenderet. Ornata est igitur civitas tota olosericis et vexillis, coronis et pallis, cereis et lampadibus, et quibusdam prodigiosis ingeniis et portentis, plateis omnibus a luto, fimo, et stipitibus, et omni offendiculo emundatis. Cives autem Londonienses, obviam tum regi tum reginæ occurrentes, ornati et phalerati

Certatim celeres experiuntur equos.

Et eadem die cum a civitate ad Westmonasterium proficiscerentur, ut ministerium pincernæ, quod ad eos ex antiquo jure spectare dinoscitur, regi in coronatione sua persolverent, sericis vestimentis ornati, cicladibus auro textis circumdati, excogitatis mutatoriis amicti, insidentes equos pretiosos, lupatis et sellis novis reful-

gentes, dispositis per ordinem agminibus incesserunt. Ferebant autem trecentas et sexaginta cuppas aureas vel argenteas, tubicinibus regis præviis et tubis canentibus, ita ut intuentibus talis tamque mirabilis novitas stuporem laudabilem generaret. Archiepiscopus autem Cantuariensis, ex jure ad eum specialiter spectante, coronationis officium celebriter consummavit, assistente ei Londoniensi episcopo pro decano, episcopis aliis in stationibus suis secundum suum ordinem collocatis; similiter et omnibus abbatibus, quibus præponebatur, sicut de jure præponendus est, abbas Sancti Albani. Quia sicut prothomartyr Angliæ beatus Albanus primus est inter omnes martyres Angliæ, ita et ejus abbas inter omnes abbates Angliæ primus sit ordine et dignitate, sicut ejusdem ecclesiæ autentica privilegia protestantur. Magnates autem, quæ sua erant ex antiqua consuetudine et jure antiquo in regum coronationibus, exercebant. Similiter et quidam cives aliquarum civitatum officia, quæ sibi de jure antecessorum suorum competeabant, consummaverunt. Comite Cestriæ gladium Sancti Ædwardi, qui Curtein dicitur, ante regem bajulante, in signum quod comes est palatii, et regem si oberret habeat de jure potestatem cohibendi, suo sibi, scilicet Cestrensi, constabulario ministrante, et virga populum, cum se [in]ordinate ingereret, subtrahente; magno marescallo Angliæ, scilicet comite de Penbroc, virgam ante regem bajulantem, et tam in ecclesia, quam in aula, iter regi præparante, et in mensa regale convivium cum convivis disponente; custodibus vero Quinque Portuum pallam super regem cum quatuor hastis supportantibus, quod tamen tunc scrupulo contentionis penitus non carebat; comite autem Legrecestriæ regi pransuro in

pelvibus aquam ministrante; comite Warenniæ officium cuppæ regalis loco comitis Harundelliæ supplente, eo quod adolescens adhuc fuerit idem comes Harundelliæ, nec adhuc gladio cinctus militari. Ex officio pincernæ fuit magister Michael Belet, comite Herefordiæ ministerium marescalciæ in domo regis peragente, Willelmo de Bello Campo officium elemosinariæ consummante. Justitiario forestæ fercula a dextris regis in mensa disponente, licet obice cujusdam contradictionis non prævalentis primo impediretur; civibus Londoniarum merum abundanter cum vasis impretiabilibus undique largientibus; Wintoniensibus coquinæ et dapium curam gerentibus: et aliis secundum statuta antiqua quæ sua erant procurantibus vel procurare vendicantibus. Unde ne exorta contentione lætitia nuptialis nubilaretur, salvo cujus libet jure, multa ad horam perpressa sunt, quæ in tempore oportuno fuerant determinanda. Officium cancellarii Angliæ et omnia officia ordinata sunt, quæ regia sunt, et assisa in scaccario. Unde cancellarius, camerarius, marescallus, constabularius, sibi ibidem sedem sumpserunt, sui ratione officii, sicut barones omnes in sui creatione fundamentum in civitate Londoniarum, unde quilibet eorum suum ibi locum sortitur. Splenduit igitur solempnitas generalis, clero ac militia laudabiliter ordinata. Abbas vero Westmonasterii aquam benedictam aspexit; thesaurario patenam, vices agens subdiaconi, bajulavit. Quid in ecclesia seriem enarrem Deo ut decuit reverenter ministrantium? Quid in mensa dapium et diversorum libaminum describam fertilitatem redundantem? Venationis abundantiam, piscium varietatem, joculatorum voluptatem, ministrantium venustatem? Quicquid mundus potuit effundere voluptatis et gloriæ eminus ibi demonstrabat.

*A Dispute between the Papal Legate Otto
and the Scholars of Oxford.*

TUNC vero temporis dominus legatus cum Oxoniam adventasset, et honore summo, prout decuit, reciperetur, hospitatus est in domo canonicorum, scilicet ^{1238.} R.S. III., abbatia de Oseneie. Clerici vero scholares pp. 481-5. eidem xenium honorabile in poculentis et esculentis transmiserunt ante prandii tempus. Et post prandium, ut eum salutarent et reverenter visitarent, ad hospitium suum venerunt. Quibus advenientibus, janitor quidam transalpinus, minus quam deceret aut expediret facetus, et more Romanorum vocem exaltans, et januam aliquantulum patefactam tenens, ait, "Quid quæritis?" Quibus clerici, "Dominum legatum, ut eum salutemus." Credebant enim confidenter, ut essent honorem pro honore recepturi. Sed janitor, convitiando loquens, in superbia et abusione introitum omnibus procaciter denegavit. Quod videntes clerici, impetuose irruentes intrarunt; quos volentes Romani reprimere, pugnis et virgis cædebant; et dum objurgantes ictus et convitia geminarent, accidit quod quidam pauper capellanus Hyberniensis ad ostium coquinæ staret, et ut quippiam boni pro Deo acciperet, instanter, more pauperis et famelici, postulaverat. Quem cum magister coquorum legati (frater legati erat ille, et ne procuraretur aliquid venenosum, quod nimis timebat legatus, ipsum ipsi officio præfecerat, quasi homini specialissimo) audivit, nec exaudivit, iratus in pauperem,

proiecit ei scilicet in faciem aquam ferventem, haustam de lebetes ubi carnes pingues coquebantur. Ad hanc injuriam, exclamavit quidam clericus de confinio Walliæ oriundus, "Proh pudor! ut quid hæc sustinemus?" Et arcum, quem portavit, tetendit, (dum enim tumultus accreverat excitatus, clericorum aliqui arma, quæ ad manus venerunt, arripuerant,) et ipse missa sagitta corpus coci, quem clerici satirice Nabuzardan, id est, principem coquorum, vocabant, transverberavit. Corruente igitur mortuo, clamor excitatur. Ad quem stupefactus legatus, et nimis perterritus timore qui posset in constantissimum virum cadere, in turrin ecclesiæ indutus capa canonicali se recepit, seratis post terga ostiis. Ubi cum noctis opacæ conticinium tumultum pugnae diremisset, legatus, vestimentis canonicalibus exutis, equum suum optimum ascendit expeditus, et ducatu eorum qui vada secretiora noverunt, amnem, qui proximus erat, licet cum periculo, transivit, ut ad protectionem alarum regis ocius avolaret. Clerici enim furia investiti legatum etiam in abditis secretorum latebris quærere non cessabant, clamantes et dicentes; "Ubi est ille usurarius, simonialis, raptor reddituum, et sititor pecuniæ, qui, regem pervertens, et regnum subvertens, de spoliis nostris ditat alienos?" Insequentium autem adhuc clamores cum fugiens legatus audiret, dixit intra se

"Cum furor in cursu est, currenti cede furori."

Et patienter omnia tolerans *factus est sicut homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones*. Cum autem, ut prædictum est, amnem vix pertransisset, paucis, pro difficultate transitus, comitantibus, cæteris in abbazia latitantibus, ad regem [apud Abendone commorantem] anhelus et turbidus usque pervenit; et lacrimabiliter, singultibus

sermone suos interrumpentibus, rei gestæ ordinem, gravem super hoc reponens querimoniam, tam regi quam suis collateralibus explicavit. Cujus querulis sermonibus cum rex attonitus nimis compateretur, misit properanter comitem Waranniæ cum armata manu Oxoniam, eos qui latuerant Romanos eripere et scholares arripere. Inter quos captus est truculenter magister Odo legista, et ipse cum aliis triginta vinculis et carceri in castro de Waligeford, quod non multum distat ab Oxonia, ignominiose mancipatus. Legatus vero contrito laqueo liberatus, episcopis convocatis nonnullis, Oxoniam supposuit interdicto et omnes illi enormi facto consentaneos excommunicavit. Postea in bigis, more latronum, ad arbitrium legati Londonias sunt transvecti, et ibidem carceri et vinculis arctæque custodiæ, redditibus spoliati et anathemate innodati, mancipantur.

The Reconciliation of the Scholars of Oxford and the Legate.

Legatus vero, qui versus partes Angliæ aquilonares tetenderat, flexo loro, Londonias reversus est. Et vix auso in regali hospicio episcopi Dunelmensis, ubi solito hospitabatur, commorari, significavit rex civitati Londoniarum, ut eundem legatum diligentibus excubiis cum armata manu, ut pupillam oculi, custodiret major civitatis cum civium universitate.

Legatus igitur archiepiscopum Eboracensem et omnes episcopos Angliæ, auctoritate quaungebatur, ut Londonias convenirent, districte convocavit, de statu ecclesiæ et cleri periclitantis decimo sexto kalendas Junii communiter tractaturi. Quo cum die præfixo

pervenissent, tractatum est diligenter per episcopos, ut salvaretur status clericalis universitatis, veluti secundæ ecclesiæ; quibus et legatus condescendit, salvo tamen honore ecclesiæ Romanæ, ne impropere diceretur, ut qui venerat clerum cum ecclesia reformare, potius deformaret. Tandem suggestum est legato ab episcopis et universitate cleri, quæ ibidem in præsentia fuit, quod certaminis discrimen a familia sua sumpsit exordium, et in fine certaminis clerus deteriorem calculum reportavit; insuper jam de clero pars magna ad nutum suum carceri mancipatur, et pars reliqua, mandato suo parens, parata fuit humiliter subire, in loco ab Oxonia circiter tribus distante dietis; ad petitionem tot et tantorum virorum, ad misericordiam inclinare debere. Tandem elaboratum est, quod hanc faceret legatus misericordiam, quod, comitantibus episcopis pedes euntibus, scholares omnes ibidem congregati ab ecclesia Sancti Pauli, quæ fere per unum miliare ab hospicio legati distabat, pedes irent; ita tamen, quod cum venirent ad hospitium episcopi Carleolensis, illinc sine capis et mantellis discincti et discalciati, usque ad hospitium legati procederent, humiliter veniam postulantes, misericordiam et veniam consequendo conciliarentur; quod et factum est. Videns autem dominus legatus hanc humiliationem, recepit eos in gratiam suam, restituens universitatem loco suo ipsius municipii, interdictum cum sententia misericorditer ac benigne relaxando, literasque ei conficiendo ne illis proinde nota infamiæ aliquando procaciter obiceretur.

*Controversy between the Dominicans and
Franciscans.*

ET ne mundus turbinibus undique multiplicatis vacare videretur, inter fratres Minores et Prædicatores controversia eisdem temporibus ventilata, multos, ^{1243.} eo quod viam perfectionis, videlicet paupertatis R.S. IV., et patientiæ, videbantur elegisse, movit in pp. 279-80. admirationem. Asserentibus enim Prædicatoribus se fuisse priores, et in hoc ipso digniores, habitu quoque honestiores, a prædicatione merito nomen et officium se sortiri, et Apostolica dignitate verius insigniri, respondent Minores, se arctiorem vitam et humiliorem pro Deo elegisse, et ideo digniorem, quia sanctiorem, et ab ordine Prædicatorum ad ordinem eorum fratres posse et licenter debere, quasi ab inferiori ad ordinem arctiorem et superiorem, transmigrare. Contradicunt eis in faciem Prædicatores, asserentes, quod licet ipsi Minores nudi pedes et viliter tunicati cinctique funiculis incedant, non tamen eis esus carniū, etiam in publico, vel dieta propensior, denegatur, quod fratribus est Prædicatoribus interdictum; quapropter non licet ipsis Prædicatoribus ad Minorum ordinem, quasi arctiorem et digniorem, avolare, sed potius e converso. Sic igitur, sicut inter Templarios et Hospitalarios in Sancta Terra, sic et inter illos, humani generis inimico zizania seminante, ortum est discordiæ enorme scandalum, et quia viri literati sunt et scolares, universali ecclesiæ nimis periculosum, in indicium

magni iudicii præ foribus imminentis. [Et quod terribile est et in triste præ sagium, per trecentos annos vel quadringentos, vel amplius, ordo monasticus tam festinanter non cepit præcipitium, sicut eorum ordo, quorum fratres, jam vix transactis viginti quatuor annis, primas in Anglia construxere mansiones, quarum ædificia jam in regales surgunt altitudines. Hi jam sunt, qui in sumptuosis et diatim ampliatis ædificiis et celsis muralibus thesauros exponunt impreciables, paupertatis limites et basim suæ professionis, juxta prophetiam Hyldegardis Alemanniæ, impudenter transgredientes. Morituris magnatibus et divitibus, quos norunt pecuniis abundare, diligenter insistunt, non sine ordinariorum injuriis et jacturis, ut emolumentis inhient, confessiones extorquent et occulta testamenta, se suumque ordinem solum commendantes et omnibus aliis præponentes. Unde nullus fidelis, nisi Prædicatorum et Minorum regatur consiliis, jam credit salvari. In acquirendis privilegiis solliciti, in curiis regum et potentum consiliarii, et cubicularii, et thesaurarii, paranimphi et nuptiarum prælocutores, papalium extortionum executores, in prædicationibus suis vel adulatores, vel mordacissimi reprehensores, vel confessionum detectores, vel incauti redargutores. Ordines quoque autenticos et a sanctis patribus constitutos, videlicet a Sanctis Benedicto et Augustino, et eorum professores contempnentes, prout in causa ecclesiæ de Scardebure, in qua Minores turpiter ceciderunt, patuit, suum ordinem aliis præponunt. Rudes reputant, simplices, et semilaicos, vel potius rusticos, Cistercienses monachos; Nigros vero, superbos et epicuros.]

*Account given of the Tartars by Peter,
a Russian Archbishop.*

ET dum hæc fatalis alea mundi revolvisset, quidam archiepiscopus de Russcia, Petrus nomine, vir, ut æstimari potuit, honestus, spiritualis, et fide dignus, a Tartaris exterminatus, ut archiepiscopatu suo, immo ab ipso [regno] fugiens et effugatus, ad partes se transtulit cisalpinas, consilium et auxilium et de sua tribulatione consolationem adepturus, si sibi, dante Deo, ecclesia Romana et principum clemens forte gratia subveniret. Requisitus igitur de conversatione ipsorum Tartarorum quam expertus est, inquisitoribus sic respondit.

“Reliquias ipsos credo fuisse Madianitarum fugientium a facie Gedeonis usque ad remotissimas partes subsolani et boreæ, et sese recipientium in loco horroris et vastissimæ solitudinis, qui Etreu dicitur. Habebant autem duodecim duces, quorum major dicebatur Tartarean, a quo Tartari dicti sunt, quamquam dicant nonnulli ipsos a Tarachonta dietos. Ab illo autem descendit Chiarthan, habens tres filios; nomen primogeniti Thesyrean, secundi Churicam, tertii Bathatarean. Qui quamvis essent in montibus eminentissimis et quasi immeabilibus nati et nutriti, rudes, exleges, et inhumani, et expulsis leonibus et draconibus, in cavernis et specubus educati, ad desiderabilia tamen provocabantur. Exierunt igitur pater et filii cum infinitis armaturis suo modo com-

“muniti, et quandam maximam civitatem, cui nomen
“Ernac, obsidentes, ipsam occuparunt, cum domino ipsius
“civitatis, quem statim occiderunt; et Curzeusam, ejus
“nepotem, fugientem insecuti sunt per multas provincias,
“devastantes omnium provincias, qui eum receptaverant.
“Inter quas pro magna parte devastata est Russia, jam
“sunt viginti sex anni. Mortuo vero patre, tres fratres ab
“invicem sunt divisi. Et diu pastores gregum, quos
“rapuerunt, effecti, omnes vicinos pastores vel victos
“occiderunt aut sibi subjecerunt. Et sic multi facti et
“fortiores, constitutis inter se ducibus, ad altiora con-
“volarunt, et sibi civitates subjugarunt, vincentes habi-
“tatores earum. Thesirchan ivit contra Babilonios,
“Curhican contra Thurcos, Bathatarcan Ornachi, et misit
“principes suos contra Russeiam, Poloniam, et Hungariam,
“et multa alia regna. Et isti tres cum suis numerosissimis
“exercitibus partes Syriæ vicinas invadere præsumunt.
“Et jam transierunt, ut aiunt, triginta quatuor anni, ex
“quo primo exierunt deserto Etreu.”

De modo credendi requisitus, respondit, quod unum
dominatorem mundi credunt, et cum legationem mitterent
ad Ruthenos, mandaverunt in hæc verba; “Deus et filius
ejus in cœlis, et Chiarchan in terris.” De forma vivendi,
dixit; “Carnes comedunt jumentinas, caninas, et alias
abominabiles, etiam in necessitate humanas, non tamen
crudas, sed coctas. Sanguinem, aquam, et lac bibunt.
Graviter puniunt scelera, furta, mendacia, et homicidia,
ultimo supplicio. Ad convictum familiarem, vel nego-
tiorum tractatus, vel consiliorum secreta, alias nationes
non admittunt. Seorsum castrametantur, ad quæ si
quis alienigena præsumperit venire, trucidatur confes-
tim.”

De ritu autem ac superstitione eorum ait; "Quolibet
 "mane manus ad cælum levant, Creatorem adorantes.
 "Comedentes vero, primum morsellum in aera jaciunt;
 "bibentes, prius partem in terram fundunt, in veneratione
 "Creatoris. Et dicunt se habere sanctum Johannem
 "Baptistam pro duce. In novilunio gaudent et celebrant.
 "Fortiores et agiliores nobis sunt, et potentiores sufferre
 "dura; similiter et equi eorum et pecudes. Mulieres
 "bellatrices, præcipue sagittatrices optimæ sunt. Arma
 "de corio habent vix penetrabilia, ad muniendum; ferrea
 "et intoxicata, ad impetendum. Machinas habent multi-
 "plices, recte et fortiter jacentes. Sub divo quiescunt,
 "non curantes de æris inclementia. De omnibus nationibus
 "et sectis jam ad se multos attraxerunt. Intendunt autem
 "totum mundum sibi subjugare, et quod insinuatum est
 "eis divinitus, quod debent totum mundum per triginta
 "novem annos exterminare, asserentes, quod olim anim-
 "adversio divina per diluvium purgavit mundum, sic in
 "præsenti generali depopulatione, quam exercebunt,
 "mundus purgabitur. Credunt se habere et dicunt
 "durum congressum cum Romanis; appellant autem omnes
 "Latinos, Romanos; miracula formidantes, et senten-
 "tiam ultionis futuræ posse commutari. Quos si vincant,
 "toti mundo se profecto asserunt dominaturos. Satis
 "observant fœdera, se sponte illis tradentibus et ser-
 "vientibus; accipientes sibi de illis electos bellatores;
 "quos semper præliantes præponunt. Artifices varios
 "similiter sibi reservant. Insurgentibus in eos vel jugum
 "eorum spernentibus nullatenus parcunt, vel qui eos
 "expectant. Nuntios benigne admittunt, expediunt, et
 "remittunt."

In fine autem, requisitus super transmeatione marium,

vel fluminum, dixit; quod flumina transeunt in equis et uteribus ad hoc compositis. Et quod in tribus locis parant navigia supra mare. Dixit etiam, quod quidam de Tartaris, nomine Kalaladin, gener Chyrean, exulatus est in Ruscia, quia deprehensus est dixisse mendacium. Cui quidem ob gratiam uxoris suæ pepercerunt primates Tartarorum, ne occideretur.

*A Legate is sent into France to preach
the Crusade.*

EODEMQUE anno, postquam rex Franciæ, quem Dominus quasi redivivo spiritu suscitaverat, cruce signabatur, eodem rege postulante, missus est a domino
1245. R.S. IV., Papa legatus quidam in Franciam, quo prædicante negotium crucis efficacius promoveretur.
pp. 488-90.

Eodemque tempore, episcopus Beritensis de Terra Sancta, de quo mentio superius facta, concomitante quodam fratre Prædicatore A. venit in Angliam ad regem, certificans eum de lugubri casu et jactura Terræ Sanctæ. Postulavit ut liceret eis negotium crucis in regno Angliæ prædicando promovere. Quibus id petentibus, et cartam suam, quam in testimonium fidei de Terra Sancta detulerant, ostendentibus, necnon et de indulgentia quam de curia Romana detulerant, ait rex; “Etsi veraces et “efficaces nuntii sitis, tamen quia totiens fefellerunt nos “a curia Romana hujus negotii executores destinati, qui “tantum pecuniæ extorquendæ intendebant, vix inveniretis “qui vobis fidem perhibeant.” Et cum ipsi prosequentes affirmarent, quod tota fere nobilitas Franciæ cruce signaretur, [ut] regem ad favorem vocarent, ait rex; “Rex “Francorum cruce signatur. Et si sui eum sequuntur, “quis admiratur? Circumvallor hostibus meis. Suspectus “est mihi rex Francorum. Suspectior rex Scotorum. “Manifeste mihi princeps Walliæ adversatur. Papa “protegit in me insurgentes. Nolo ut terra mea, militia “pecuniave vacuata, robore destituatur.” Et omni spe frustrati episcopus et prædicator a rege recesserunt.

Many French Nobles take the Cross.

JAM jamque, quia dominus rex Francorum dederat exemplum prævius et quasi signifer, multi de regno Francorum nobiles cruce signantur. Videlicet, 1245. frater dicti regis Robertus comes Atrebatensis, dux Burgundiæ, dux Brabantia, comitissa Flandriæ cum duobus filiis suis, comes Britannia P[etrus], comes Britannia filius ejus J[ohannes] comes Barrensis, comes Suessionensis, comes Sancti Pauli, comes de Druis, comes de Retel, Philippus de Curtiniaco, Gauterus de Juveni, Egidius de Mailli, advocatus Bettunia; multi quoque alii nobiles, quorum numerus cotidie, quia ipse jam rex vices agens prædicatoris stimulavit, felix suscepit incrementum. De prælatis etiam laicis præbentes pium incitamentum, nonnulli simili zelo provocati, crucis signaculum humeris, talionem Christo reddentes, bajulandum assumpserunt; videlicet archiepiscopus Remensis, archiepiscopus Senonensis, archiepiscopus Bituricensis, episcopus Laudunensis, episcopus Belvacensis, et multi quos Christus diatim advocavit et ad suam accendit clientelam.

The Saracens poison the Pepper sent to the Christians.

Hæc autem audientes Sarraceni sese muniunt multiformiter, et argumenta malitiæ excogitantes, piper, quod noverant in partes Christianorum intoxicant deferendum,

unde multi partibus Franciæ, hujus ignari malitiæ, perierunt. Sed postquam compertum est, acclamatum est voce præconia in civitatibus sollempnibus, tam in Anglia quam Francia, ut hujusmodi periculum cautius vitaretur. Hæc fecerunt mercatores, ut vetus piper, diu reservatum, melius venderetur.

Device of Louis IX. to make Crusaders.

IMMINENTE vero præclara Dominicæ Nativitatis festi-
tate, qua mutatoria recentia, quæ vulgariter robas appel-
lamus, magnates suis domesticis distribuere
1245. R.S. IV., consueverunt, rex Francorum crucis signifer
pp. 502-3. officium prædicatoris procuratorisque negotii
crucifixi novo modo sibi assumens, capas cum suis per-
tinentiis de pretiosissimo panno multo plures quam
moris habuit, cum pellibus variis imponendis, jussit
comparari; et de subtili aurifrigio factas in locis caparum
humeralibus cruces insui opere furtivo ac nocturno
prudenter imperavit. Et mane cum adhuc sol nondum
oriretur, milites capatos capis regiis jussit cum ipso rege
missam audituros in ecclesia comparere. Quod cum
fecissent, et mane, ne sompnolentiæ redarguerentur, in
ecclesia missis celebrandis interessent,

Rebusque jam color redit vultu nitentis sideris;
et secundum illud Persii proverbium, [iv. 24.]

Melius spectatur mantica tergo,

quilibet in alterius humeris crucis insutum signaculum
intuetur, fit jocunda admiratio; tandem comperiunt,
quod pie sophisticatos sic decepit eos rex, novum induens
prædicatoris officium, factus potius realis prædicator quam
vocalis. Cumque eis indignum videretur ipsas cruces
deponere, risum, nec tamen derisum, cum jocunda lacri-
marum effusione facientes, regem peregrinandorum vena-
torem et hominum novum vocaverunt piscatorem,

*The Assemblage of all the Nobles of
England.*

CONVENIENTIBUS igitur ad parlamentum memoratum totius regni magnatibus, die videlicet qua cantatur
^{1246.} *Lætare Jerusalem*, in primis aggressus est
 R.S. IV., dominus rex ore proprio episcopos per se,
 pp. 526-9. postea vero comites et barones, deinde autem
 abbates et priores, videlicet super his, pro quibus miserat
 nuntios suos sollempnes ad concilium Lugdunense; et
 quasdam indulgentias et literas Papales, præsentī libro
 præcedenti folio prænotatas, quas dicti nuntii reporta-
 runt, eis ostendit, et qualiter dominus Papa dictis
 nuntiis pro rege et regno multa bona promisit ac
 præmisit. Sed quia dominus rex post indulgentias
 memoratas dictaque promissa magis sensit Papam, prout
 communiter audivit et vere postea didicit, manum
 aggravare, et quasi per contemptum plus solito in
 regnum protervire, ecclesiam opprimendo, ostendit eis
 articulos super gravaminibus et oppressionibus ecclesiæ
 et regni sui, quorum tenor talis est.

*Grievances presented to the Pope at Lyons from
England.*

Gravatur regnum Angliæ, eo quod dominus Papa non
 est contentus subsidio illo quod vocatur denarius beati
 Petri, sed a toto clero Angliæ gravem extorquet contri-

butionem, et adhuc multa graviora nititur extorquere, et hoc facit sine domini regis assensu vel consensu, contra antiquas consuetudines, libertates, et regni jura, et contra appellationem et contradictionem procuratorum regis et regni, in generali concilio factam.

Item, gravatur ecclesia et regnum, eo quod patroni ecclesiarum ad eas cum vacaverint clericos idoneos præsentare non possunt, prout dominus Papa per literas suas eis concessit, sed conferuntur ecclesiæ Romanis, qui penitus idioma regni ignorant, in periculum animarum, et extra regnum pecuniam asportant, illud ultra modum depauperando.

Item, gravatur in provisionibus a domino Papa factis, in pensionibus exigendis, contra literarum suarum tenorem. In quibus continetur, quod ex omnibus retentionibus factis in Anglia non intendebat conferre nisi xii. beneficia post prædictarum confectionem literarum; sed credimus multa plura beneficia ab eodem postea esse collata, et provisiones factas.

Item, gravatur quod Ytalicus Ytalico succedit, et quod Anglici extra regnum in causis auctoritate Apostolica trahuntur, contra regni consuetudines, contra jura scripta, eo quod inter inimicos conveniri non debent; et contra indulgentias a prædecessoribus domini Papæ regi et regno Angliæ concessas.

Item, gravatur ex multiplici adventu illius infamis nuntii, *non obstante*, per quem juramenti religio, consuetudines antiquæ, scripturarum vigor, concessionum auctoritas, statuta, jura, et privilegia debilitantur et

evanescent, quod infiniti de regno Angliæ oppressi sunt graviter et afflicti, nec se dominus Papa versus regnum Angliæ in plenitudine suæ potestatis revocanda ita curialiter vel moderate gerit, prout procuratoribus regni ore tenus dederat in promissis.

Item, gravatur in talliis generalibus, collectis, et assisis sine regis assensu et voluntate factis, contra appellationem et contradictionem procuratorum regis et universitatis Angliæ.

Item, gravatur eo quod in beneficiis Ytalicorum nec jura, nec pauperum sustentatio, nec hospitalitas, nec divini verbi prædicatio, nec ecclesiarum utilis ornatus, nec animarum cura, nec in ecclesiis divina fiunt obsequia, prout decet et moris est patriæ, sed in ædificiis suis parietes cum tectis corruunt et penitus lacerantur.

Hæc autem attendentes universi ac singuli unanimiter consenserunt, ut adhuc ob reverentiam sedis Apostolicæ domino Papæ humiliter ac devote, tam per epistolas quam per sollempnes nuntios, supplicarent, ut tam intolerabilia gravamina et jugum subtraheret importabile.

*Complaints to the King by Brabantine
Merchants who had been robbed.*

IMMINENTE autem tempore Quadragesimali, cum dominus rex apud Wintoniam feliciter advenisset, accesserunt duo
1249. mercatores de Braibantia ad ipsum queruli
R.S. V., et dolentes. Dixeruntque domino regi lacri-
pp. 56-60. mando et ejulando; “Domine rex pacifice et
“juste, nos mercatores de Braibantia existentes, cum
“per fines vestros negotiaturi, quos credebamus pacificos,
“transiremus, irruerunt in nos immunitos quidam
“prædones et latrones, quos adhuc facie tenus cogno-
“scentes in curia vestra invenimus, qui violenter a
“nobis ducentas marcas obiter abstulerunt, nequiter
“ac latrocinaliter. Quod si renuentes præsumant infitiamur,
“paramur judicialiter duello super eos veritatem, Deo
“judice, discutere et disrationare.” Capiuntur suspecti.
Et cum determinaretur ut a fama patriæ eorum purgatio
denderet, liberavit eos patriæ juramentum. Quid
mirum? erat patria illis conformis, infecta toto latrocinio.
Instantibus autem adhuc prædictis mercatoribus et de
manu regis pecuniam suam importune oportune postu-
lantibus, cœpit rex commoveri, et convocatis consiliariis
suis, ait; “Quid agendum? Commoventur viscera mea
“super istorum tribulatione.” Cui illi; “Domine,
“audivimus et novimus quod super omnes provincias
“Angliæ habetur ista suspectior. Creberrime enim hic

“transeuntes spoliatur, vulnerantur, vinciuntur, jugu-
“lantur; unde miramur quod justitiiarii vestri itinerantes,
“quorum est hoc officium speciale, patriam istam tam
“infamem non mundaverunt. Credimus igitur quod
“inter hujus patriæ latrones, qui supra modum hic
“abundant, conspirationis foedus astute nimis initum est,
“ut nullus alium quomodolibet accuset, et sic tam vos
“quam justitiiarios vestros et alios ballivos vestros eorum
“latuit conspiratio et versutia. Henricus de Mara
“justitiiarius vester cum sociis suis hic fuit, nec profuit.
“Illi enim, quos elegerat inquisitores, latronum fuerunt
“consortes et fautores. Cautè igitur agendum est,
“multiformis proditorum ars ut arte decipiatur. Per has
“enim partes meant et remeant, tum propter portum
“propinquum, tum propter regiam istam civitatem, tum
“propter nundinas, institores quamplurimi, præcipue
“ultramarini. Asserunt quoque isti jam spoliati, quod
“si non eis pecunia eorum, pro qua parantur duello
“veritatem discutere, restituatur, a vestri regni mercatori-
“bus in suis partibus omnia violenter reposcent, et in
“eorum dampnum et vestri dedecus extorquebunt, duce
“Braibantiæ, cujus amicitiam desideramus, non immerito
“dedignante.” Fecit igitur dominus rex convocare
ballivos et liberos ipsius comitatus, scilicet Suhamtoniæ.
Et ait illis, torvo respiciens intuitu: “Quid est quod de
“vobis audio? clamor spoliatorum ascendit ad me.
“Necesse habeo descendere. Non est adeo infamis
“comitatus vel patria in totius Angliæ latitudine, vel
“tot facinoribus maculata. Ubi enim præsens sum,
“in ipsa civitate vel suburbio vel in locis conterminis
“fiunt deprædationes et homicidia. Nec hæc mala
“sufficiunt. Quin immo ab ipsis malefactoribus, exinde

“cachinnantibus et inebriatis, vina mea propria a bigis
 “captis diripiuntur, et prædæ patent ac rapinæ. Quid
 “ulterius tolerantur talia? Ad hæc et similia eradicanda
 “constitui sapientes, ut simul mecum regnum meum
 “regant et custodiant. Ego non sum nisi unus homo ;
 “non volo, nec valeo totius regni sine coadjutorum
 “solatio onera supportare. Pudet et tædet de fœtore
 “hujus civitatis et partium adjacentium. Natus fui in
 “hac civitate, et nunquam tantum dedecoris mihi irrogatum
 “est ut hic. Probabile est autem et credibile, immo
 “jam bene constat, vos cives et compatriotas infames
 “complices esse confœderatos. Convocabo omnes Angliæ
 “comitatus, ut, vos tanquam meos proditores judicantes,
 “vestra detegant facinora, nec vobis proderunt amplius
 “astutiæ argumenta.” Hoc autem erat in aula castri
 Wintoniensis, præsentem episcopum ipsius civitatis W[illelmo],
 et exclamavit rex subito et horribiliter ; “Claudite
 “fores castri, claudite continuo.” Tunc autem surrexit
 episcopus et ait ; “Parcatis, domine, parcatis paululum,
 “me, si placet, audientes patienter. Sunt in hoc castro
 “aliqui extranei, et viri boni, et famæ integræ, immo et
 “amici vestri, quos non vos decet includere. Solos
 “impetitis Wintonienses cum eorum consentaneis.” Et
 continuans episcopus sermonem, versa facie ad multi-
 tudinem, ait ; “Ego sum pastor et pater vester spiritualis,
 “potestatem habens in vestris animabus in spiritualibus,
 “et pro parte magna in temporalibus. Excommunico
 “omnes in hac infamia et reatu conspiratores, et qui
 “de hujus rei tenore pro favore, timore, vel præmio,
 “aliquomodo veritatem requisiti palliabunt.” Electi sunt
 igitur ex ipsis Wintoniensibus et de comitatu Suhamtoniæ
 duodecim, ut jurati de furibus, quos noverant, nomina

exprimerent. Et semoti super hoc longum habuerunt tractatum. Erant autem bene custoditi, et cum post diuturnam deliberationem vocati, nullam prorsus de furibus voluerunt facere mentionem; quod multum regi displicuit, sciebat enim quod aliquid de consilio latronum sciebant. Et ait rex, quasi in furore iræ conceptæ; “Arripite hos subdolos proditores, præcipitate-
“que ipsos in carcerem inferiorem, ligatos arctissime.
“Reticent enim et celant quæ deberent referre, ab
“episcopo suo procul dubio excommunicati; ecce favor
“et consensus. Eligite mihi alios duodecim de civibus
“Wintoniæ et de comitatu Suhamtoniæ, qui nullatenus
“veritati rebelles super requirendis mihi demonstrent
“veritatem.” Advocati igitur alii duodecim, postquam
perceperunt quod primi duodecim, quia veritatem
supprimebant, incarcerationibus suspendi, cœperunt vehementer
formidare, dicentes ad invicem. “Et nos simile
“judicium subiemus, si de veritate requisiti quippiam
“supprimamus.” Et post longum et secretum quod
simul habuerant [consilium], processerunt in medium, et
resolutis linguarum vinculis multorum furta et facinora
detexerunt, quorum quamplures erant de confinibus
partibus, præcipue de Autona, et de libertate episcopi
de Tantonæ. Quod audientes aliqui de civibus et multi
de compatriotis, qui etiam legales et boni viri reputa-
bantur, abundantes bonis opimis, et quos rex custodes
et ballivos deputaverat custodiae illius patriæ ut latrones
comprehenderent vel abigerent, qui equis et vestibus
pretiosis, domibus et familiis et terris quinquaginta vel
quater viginti libratarum gaudebant, quidam quoque de
hospitio domini regis æditui et arcubalistarii, convicti,
capti, et patibulis sunt suspensi. Nonnulli tamen sese

in ecclesiis receperunt, aliqui etiam subito et clam aufugerunt, nec amplius apparuerunt. Quidam vero de ipsa civitate tunc præsentes, dum regii virgatores populum, ibidem propter rei novitatem congregatum et compressum, retroire cogent, caute se populo immiscuerunt, et subito exeuntes de castro vel non comparuerunt vel ad ecclesias proximas convolarunt. Ubi requisiti arctius, facinora inaudita in furtis et cædibus se perpetrasse cum consensu aliorum, auxilio, et consilio sunt confessi. Veruntamen capti sunt ex accusatis et manifeste convictis circiter triginta, et suspensi, et totidem vel plures incarcerati, simile iudicium expectantes. Ipsi vero qui de familia regis fuerant suspendendi dixerunt apparitoribus; "Dicatis domino nostro regi, quod ipse "nostra mors est et causa mortis præcipua, qui nobis "stipendia debita per longum tempus retinuit indigentibus; "oportuit igitur nos furari vel prædari vel equos, arma, "vel vestes, quibus carere nequaquam poteramus." Unde rex hæc audiens, confusus doluit, et ab imo longa traxit suspiria. Captus est autem inter cæteros fures detestabiles quidam, qui factus est appellator, Willelmus cognomento Papa, in rebus familiaribus abundans et omnibus bonis in domo sua communitus, ita quod dolia plena vino in cellario suo postquam captus fuit inquisito invenirentur circiter quindecim; appellavit; qui convicti statim suspensi sunt. Unus autem pugnando fecit profectum regis, et de sex furibus patriam liberavit. Sic igitur a finibus illis exturbati sunt facinorosi, qui patriam illam nequiter maculaverant; Deo ultionum Domino misericorditer sic volente. Verum Wintonia, Suhamtonia, et totus ille comitatus indelebilem infamiæ notam et obprobrium inde contraxerunt. Hæc iccirco

plenius et diffusius prosecutus sum, ut liqueat universis, quam infirmum sit fœdus, et quam dissipabilis sit malefactorum conspiratio, qui in circuitu ambulantes in articulo necessitatis mutuan suscitant confusionem, ut durior in fine conclusio sequatur ultionis.

*Walter de Brienne put to Death by the
Saracens.*

ANNO quoque sub eodem, nobilis comes Gualterus, qui in Terra Sancta potens extiterat verbo et opere, [et] Joppe
 1251. et quibusdam castris maritimis et insulis quan-
 R.S. V., doque potenter et prudenter præerat, in
 pp. 218-21. squalore carceris Sarracenorum et arctissimis
 vinculis tenebatur compeditus. Oderant enim eum infideles, quia ipsos frequenter et multum, dum liber extitit, dampnificaverat. Nec erat eo clarior, vel armis potentior, vel moribus acceptior in tota Terra Sancta. Fame igitur et siti ad arbitrium hostium suorum attenuatus, et flagris frequenter attritus, morti jam proximus videbatur, ita ut ei jam solum supererat sepulchrum. Nullo nempe genere tormentorum poterant ipsum infideles vel ad apostasiam vel ad eorum flectere voluntatem. Inito igitur inter ipsos consilio productus est in medium, et sic a Soldano Babiloniæ affatus, ut circumventus Joppen eis restitueret, in cujus custodia suos fideles posuerat strenuos nimis, pro sui liberatione, blanditiis, minis, et amplis promissionibus est appetitus; "O comes invictissime, multa mihi dampna irrestaurabilia crebrius intulisti, quapropter multis mortibus puniri meruisti. Veruntamen in hoc tibi poteris adhuc vitam restaurare, et restauratam conservare, necnon et multis honorari donativis, si Joppen, cui quan- doque præfuisti et custodiam fidam imposuisti, scilicet

“tuos fideles, quorum non possumus enervare constantiam, nobis restituas. Tu quoque adduceris ad portam civitatis, ut hanc conditionem, tuam scilicet liberationem et omnium civium, inclusis manifestes.” Quod cum comes annuisset, productus est ante portam civitatis memoratæ, Sarracenorum milite circumseptus, ut diceret et palam proponeret prælibata. Quem cum aspicerent cives, vix ipsum cognoverunt marcidum et macilentum; et dixit comes prius ipsis qui eum tenebant, “Liceat mihi concepta verba usque ad consummationem proponere, dicimus enim vulgariter, quod ultimum verbum totam concludit parabolam.” Quod cum ei concederetur, nitebatur comes distincte et aperte et voce audibili hæc verba articulatim pronuntiare suis militibus supra portam constitutis; “O milites strenuissimi Christianissimique ac devoti, videtis corpusculum meum sic exhaustum, ut sola voce ac sermo[ne] a vobis jam debeam cognosci. Mors mihi subarrata est, et corpus exanime vitales auras vix exhaurit. Nihil pro me penitus reddatis vel concedatis. Ut quid redimeretur cadaver semivivum? et si redimerer, nunquam tamen respirarem. Adjuro igitur vos per aspersionem sanguinis Christi, qui in hac terra pro redemptione totius mundi effusus est, ut nunquam infidelibus his canibus, qui hanc civitatem sitienter in confusionem totius Christianitatis cupiunt, vel castrum vel civitatem reddatis, quia certe nec vobis parcent cum reddideritis, [nec] vobis succurrant in proximo peregrini et incolæ, qui parantur in succursum.” Quod cum audissent Sarraceni, capulis gladiatorum suorum, quos strictos tenebant, os magnifici comitis usque ad sanguinis effusionem copiosam et dentium excussionem tundentes, reducerunt pœnis exquisitis interimendum. Quæ omnia comes Gualterus exemplo principis

Antiocheni consanguinei sui viriliter toleravit ; de quo quia mentio facta est, libet mortis suæ historiam sub succincta brevitate huic libello sub literis commendare.

*Story of the Murder of the Prince of Antioch by
Saladin.*

Quando Salahadinus contra regem Ricardum in Terra Sancta per guerram decertaverat, captus fuit princeps Antiochiæ, et in carcere Salahadani inhumane nimis tractatus, duris ac diris vinculis mancipatus, fame ac siti maceratus, ita ut jam emarcuerat. Jussit igitur una dierum Salahadinus ipsum sisti in præsentia sua, et factum est ita. Intuitus igitur eum Salahadinus torvo vultu, ait, "Sic te Deus tuus adjuvet, dic mihi verum ; si me sic teneres ut te teneo, quid de me faceres?" Cui princeps imperterritus alacriter respondit, "Sic mihi Deus consulat, ilico decapitar[er]is. Sed quia rex est, licet incredulus, ne ab aliquo vulgari percutereris, ego ipse te decollarem." Cui Salahadinus ; "Os tuum tibi tuum dictavit sententiam." Et postulato gladio suo, dixit, "Et ego te incontinenti decollabo." At princeps, ut erat manibus a tergo ligatis, præsiiliit lætus ac ridens ante ipsum approprians, protendens caput et extendens collum, ut promptius manui percussori, aptaretur, et dixit hæc ultima verba ; "Cape cane, hoc meum caput ; turpe, hirsutum, et barbatum, cum facie marcida et auribus lutulentis, parum, immo nihil valet ; nil amplius asportabis, Deo autem animam commendo." Salahadinus igitur uno levi ictu gloriosum Dei martyrem decapitavit, et ait ; "O pertinax, nec adhuc moriens vinceris." Iste princeps martyr gloriosus consanguineus fuit comitis Gualteri de quo sermo prælibatur ; quos com-

martyres credimus conregnare. Hæc qui præsens fuit et oculis propriis conspexit, de principe scilicet Antiocheno, magister Ranulphus cognomento Besace, qui tunc fuit phisicus regis Ricardi, postea vero canonicus ecclesiæ Sancti Pauli, mihi fida patefecit relatione. Missus enim erat ad ipsum Salahadinum pro liberatione ejusdem principis, sed minime profecit.

*Henry III. keeps Christmas at York for the
Marriage of his Daughter Margaret to
Alexander III. of Scotland.*

ANNO DOMINI MCCLII., qui est annus regni domini regis H[enrici] tertii trigesimus quintus, fuit idem dominus rex ad Natale Domini apud Eboracum^{1252.} cum, ut filia sua Margareta, aetate jam[], R.S. V., pp. 266-70. Alexandro regi Scotiæ matrimonio copularetur, et nuptiæ, ut inter tantas personas decuit, celebrarentur. Convenerat autem ibidem utriusque regni tam cleri quam militiæ multitudo numerosa nimis, ut tam magnarum nuptiarum serenitas lautius et latius choruscetet. Affuerunt enim ibi dominus rex Angliæ et regina cum suis magnatibus, quos perlongum esset nominatim dinumerare. Fuerunt insuper ibidem rex Scotiæ et regina mater ejus, ob hoc vocata ex partibus transmarinis, quam non tantum Scotiæ, sed multi Franciæ, unde oriunda fuit, nobiles, quos secum adduxerat, sequebantur. Ipsa enim, ut moris viduarum, partem proventuum regni Scotiæ tertiam sortita, quæ ad quatuor milia marcarum et amplius ascendit, præter alias possessiones quas de dono patris sui Engelrami receperat, cum pomposo comitatu et numeroso fastigiose nimis incedebat. Cum autem Eboracum pervenissent universi, ipsi qui cum rege Scotorum venerant in una strata sine aliorum intermixtione ad cautelam hospitabantur. Et

dum quidam magnatum æditui, quos marescallos appellamus, dominis suis hospitia providerent, discordes pugnas cum pugnis, postea cum clavis, demum cum gladiis inierunt. Et aliqui eorum graviter vulnerabantur; unus occubuit interfectus, alii sauciati nunquam postea convaluerunt. Reges autem per custodes, quos ibidem habuerunt, discretos et modestos, tam dominorum quam ministrorum contentiones prudenter compescuerunt. Archiepiscopales insuper, ne penuria hospitiorum lites suscigaret, omnibus, licet numerum excedebant, competenter secundum id temporis receptacula providerunt.

Die igitur Natalis Domini, dominus rex Angliæ baltheo apud Eboracum donavit militari regem Scotiæ, et cum eo tirones fecit viginti, qui omnes vestibus pretiosis et excogitatis, sicut in tam celebri tirocinio decuit, ornabantur.

In crastino autem Natalis Domini, videlicet in die Sancti Stephani, rex Scotiæ filiam domini regis Angliæ desponsavit. Et quia catervatim ac glomeratim sese inordinate populi ruentes comprimebant, ut interessent et viderent talium nuptiarum sollempnitatem, secreto et ante expectatum matrimonii sollempnitas summo mane est peracta. Erant nempe ibidem tot populorum diversitates, tot nobilium Anglorum, Francorum, Scotorum multitudines copiosæ, militum quoque tot turbæ numerosæ lascivis vestibus adornatæ, sericis et formatis ornamentis superbientes, ut illa sæcularis et lasciva vanitas, si ad plenum describeretur, in auribus audientium admirationem et tædium generaret. Mille enim milites et amplius vestiti serico et, ut vulgariter

loquamur, cointises, in nuptiis ex parte regis Anglorum ibidem apparuerunt. Et in crastino omnibus illis abjectis, in novis robis sese curiæ repræsentarunt. Ex parte vero regis Scotiæ, sexaginta et amplius satis decenter milites et multi militibus equipollentes ibidem adornati aspectibus univers[it]atis sese ingerebant.

The King of Scotland does Homage for Lothian.

Fecit igitur rex Scotiæ regi Anglorum homagium ratione tenementi, quod tenet de domino rege Anglorum, de regno scilicet Angliæ, Laudiano videlicet et terris reliquis. Et cum super hoc conveniretur rex Scotiæ, ut ratione regni Scotiæ faceret homagium et fidelitatem cum ligantia domino suo regi Anglorum, sicut fecerunt prædecessores sui regibus Anglorum, prout evidenter in cronicis locis multis scribitur, respondit rex Scotiæ, quod pacifice illuc venerat et pro honore regis Angliæ et per ejus mandatum, ut videlicet mediante copula matrimoniali ipsi confœderaretur, et non ut ipsi de tam ardua quæstione responderet. Non enim habuerat super hoc cum suis primatibus plenam deliberationem aut consilium competens, prout tam arduum negotium exigebat. Dominus autem rex cum hæc audisset, noluit tam serenum festum aliqua perturbatione obnubilare, et tam juvenem regem èt juniorem sponsum molestare, maxime cum venisset, ut cum summo gaudio filiam suam vocatus desponsaret; sed ad tempus omnia sub silentio præteriens dissimulavit.

*Roger Bigod, as Marshal, demands the Palfrey
of the King of Scotland.*

In hoc autem tirocinio et nuptiis, comes Marescallus jus suum et avitam sibi consuetudinem instanter fieri flagitavit, scilicet palefridum regis Scotiæ, quem pro jure vendicavit sibi stratum exhiberi, non pro pretio vel concupiscentia, sed pro antiqua consuetudine in casibus consimilibus, ne in suo tempore pro sua desidia deperiret. Cui responsum fuit, quod rex Scotiæ tali non subjacet exactioni, quia, si placeret ei, potuit ipsa arma suscipere a quovis principe catholico vel ab aliquo nobilium suorum; sed ob reverentiam et honorem tanti principis, domini et vicini sui, ac soceri tanti, maluit ab ipso rege Angliæ cingulo donari militari quam ab aliquo alio. Et sic præcipiente domino rege, ut totum de festo, omnimodalis conquievit.

*The Splendour and Extravagance of the Marriage
Banquets.*

Convivantes igitur gratanter reges et eorum magnates et familiæ, dies Natalitios cum summo gaudio deducebant. In quo si epularum abundantem diversitatem, vestium transformatarum varietatem, jocularum applaudentium voluptatem, commensalium numerositatem, plenius explanarem, in absentium cordibus et auribus hyperbolica narratio generaret ironiam. Sed ut de uno cætera per comparisonem aptabilem intelligantur, ex dono archiepiscopi in ipso convivio plusquam sexaginta boves pascuales unum ferculum primitivum et generale perfecerunt. Coepulabantur ad invicem nunc omnes cum isto, nunc cum

rege altero, certatim voluptuosa prandia copiose convivis præparantes, ut mundi vanitas theatralis quicquid potuit de brevi ac transitoria sua lætitia mortalibus ostentaret. Cum archiepiscopo, qui quasi princeps fuerat Borealis et serenus hospes omnium, aliquot diebus prandebant universi; et in omni defectu et necessitate cunctis sinum auxilii patefecit; nunc in vagorum hospitiiis, nunc in equorum pascuis, nunc in vasis diversis, nunc in ignium fomentis, nunc pecuniæ dono, nunc omnium potenter supplevit necessitates, ita quod illo Domini adventu in donis auri et argenti ac serici quatuor milium marcarum, quæ nunquam postea messuit, in sterili litore seminavit. Hæc autem pro tempore facere oportuit, ut famæ integritas conservaretur, et *os loquentium iniqua* obturaretur.

The Feast of St. Edward kept at Westminster.

Et dum hæc in partibus Borealibus Angliæ magnifice peragerentur, domino rege procurante, qui non immemor sancti Edwardi esse sustinuit, dominus episcopus Elyensis, et Westmonasterii et Waltham abbates, in loco domini regis Londoniis, scilicet apud Westmonasterium, de mandato ipsius regis, festum sancti Ædwardi magnifice tam in ecclesiæ sollempnitatibus quam in palatii conviviis granter peregerunt.

*Accusation of Simon de Montfort by the
Gascons.*

ANNO quoque sub eodem, dum comes Legrecestria Symon in Anglia moram faceret, licet brevem, Wasconenses, 1252. recalitrantes et a pactis initis resilientes, bel-
R.S. V., lum contra regem moverunt, et quos comes
PP 276-8. suo loco posuerat, ut sua castra salvo custo-
dirent cum possessionibus, protervius infestarunt; signifi-
cantes domino regi quod comes memoratus proditor fuit
nequissimus, coacervans infinitam pecuniam quam a nobili-
bus et civibus et plebeis nulli parcens extorsit, dicens quod
rex indigens et peregrinaturus omnia foret recepturus,
quæ tamen omnia sibimet usurpavit. Præterea addide-
runt, ipsum graviter accusantes, quod nobiles Wasconiaë
vocavit ad suum consilium pacifice, qui regi fuerant sub-
jecti fidelissimi; et convocatos, quasi Synon et non
Symon, in dolo retinuit, incarceravit, et nequiter fame
interemit. Unde regi nimis suspectum talibus sibilis
comitem reddiderunt. Rex igitur fluctuans sub incerti-
tudine in Wasconiam clam et subito Henricum de
Wengham clericum suum, virum subtilem et circum-
spectum, ad inquisitionem diligentem faciendum super
præmissis, ut infallibiliter certificaretur, destinavit; sicut
olim miserat Galfridum de Langeleia, ut super factis
Roberti Passelewe suspecti inquirendo abscondita rimaretur,
et "nodum quærens in scirpo" et angulum in circulo,

perplexa denodaret; sed uterque perscrutator defecit perscrutans scrutinio. Comes autem ut hæc audivit, iratus est valde causa duplicata, et coram rege suam allegans innocentiam, ait; "Quid est, domine mi rex, quod aurem et cor mandatis proditorum tuorum inclinando, plus eis de proditione sæpe convictis quam mihi fideli tuo credis, et super factis meis facis inquisitionem?" Cui rex æquanimior effectus respondit; "Si omnia clara sunt, quid nocebit tibi inquisitio? immo potius fama tua clarificabitur." Comiti igitur humiliato et redire in Wasconiam parato dedit rex et accommodavit pecuniæ partem non minimam supplicanti. Festinanter igitur comes transfretavit, animum non habens penitus serenatum. Proposuit enim de tantarum accusationum injuriis condignam vindictam adipisci. Conflans igitur copiosum exercitum de Francorum militibus et servientibus stipendiariis, regem Navariæ, et comitem Bigorriæ, et multos alios, in exterminium adversariorum suorum, seipsum insuperabiliter roboravit, et superbiam edomuit Wasconensium, adeo quod nisi Anglia utilis eis [esset] ad vina sua vendenda, omnes a fidelitate regis Anglorum recessissent et alium sibi dominum adquisissent. Et quia ad Hispaniam modo habent Wasconenses refugium ad vina sua vendenda, quibus solis subsidiis recreantur, videlicet ad Cordubam, Sibillam, Valentiam magnam, quæ modo cultui subjacent Christiano, formidatur, ne relictis partibus Anglicanis, in quibus tot vexantur angustiis et injuriis, maxime per regias exactiones, ad partes de cætero se transferant ulteriores. Hæc iccirco huic paginæ duximus propensius inserenda, quia de toto nobili regno Angliæ, quæ de partibus sibi subjectis consuevit gloriari transmarinis et nunc per ignaviam et falsitatem regum Angliæ abbre-

viatur mutilata, vix Wasconia vacillans, quam rex Francorum contempnit, Anglis remanet inclinata, quam si penitus amiserint, prout a Wasconensibus palam promittitur, nunquam futuris temporibus in terris transmarinis anchoræ figentur cismarinæ.

Round Table at Walden.

ANNO quoque sub eodem, milites ut exercitio militari peritiam suam et strenuitatem experirentur, constituerunt

1252. non ut in hastiludio quod vulgariter torneamentum dicitur, sed potius in illo ludo militari
 R.S. V., qui mensa rotunda dicitur, vires suas attemp-
 pp. 318-20. tarent. Congregati sunt igitur in multitudine gravi tam Norenses quam Australes et nonnulli de partibus transmarinis juxta abbatiam de Waledene, in octavis Nativitatis beatæ Virginis. Et secundum quod constitutum est in illo ludo martio, illa die et in crastino, quidam milites Anglici strenue nimis et delectabiliter, ita ut omnes alienigenæ ibidem præsentés admirarentur, jocabantur. Quarta vero die sequenti, duo milites electissimî, Ernaldus videlicet de Munteinni et Rogerus de Lemburne, dum equestri more omnimodis armis redimiti, dextrarios insidentes præelectos, sese obviam cum lanceis mutuo impeterent, Rogerus suam aptans lanceam, cujus mucro, prout deberet, non fuerat hebetatus, sub galea Ernaldi, guttur ejus cum trachea præcidit et arteriis; erat enim ea parte discoopertus et carens collario. Letaliter igitur vulneratum, ab equo in terram dans præcipitem, doluit valde Rogerus, prout videbatur. Saucius autem confestim expiravit. Et quia interfectus in armis strenuissimus sibi comparem vel secundum in Anglia non reliquit, factus est inter milites ibidem congregatos planctus et ululatus incomparabilis. Et sic qui cum gaudio ad-

venerant, cum tristitia et lamentatione subito sunt divisi. Corpus autem in abbatia vicina, scilicet de Waledene, cum multo lacrimarum profluvio honorifice nimis est tumulatum, dum adhuc nobiles recessuri præsentibus extiterunt. Nullus autem militum tantum planxit mortem defuncti, sicut auctor ipsius mortis, videlicet Rogerus memoratus, qui confestim pro liberatione animæ ejus cruce se signavit peregrinaturus. Cum igitur constitisset ipsum ignarum et invitum Ernaldum letaliter sauciasse, non est de funere accusatus vel redargutus. Exstiterant autem in illa militari congregatione multi Angliæ nobiles, videlicet comes Gloverniæ, qui ilico percusso dicto milite fragmentum lanceæ de gutture saucii extrahere nitebatur, et ligno potenter eruto ferrum remansit in vulnere; quod tamen excisum, cum a militibus consideraretur, inventum est in mucrone acutissimum, instar pugionis, cultellinam habens latitudinem, quod esse debuit et decuit fuisse hebes, et brevem formam habens vomeris, unde vulgariter vomerulus appellatur, Gallice vero soket. Per quod argumentum Rogerus, licet se insontem prætendisset, factus est suspectus, et quod proditiose facinus perpetrasset acriter reprehensus; maxime cum dictus Ernaldus in alio hastiludio crus Rogeri confregisset. Sed hæc noverat Deus solus cordium perscrutator.

“Laudis amatores mundanos propter honores

“Sic prosternuntur, sic prostrati moriuntur.”

Henry III. at St. Albans, August 23.

Anni quoque sub ejusdem circulo, vigilia scilicet beati Bartholomæi, venit dominus rex ad Sanctum Albanum. Et ilico devote accedens ad majus altare, cum orasset, ut

de more consuevit, optulit martiri unam pallam pretiosam et duo monilia et duos anulos aureos et duodecim talenta. Et assignavit ea specialiter ad ornatum feretri. Eademque die Edwardus filius ejus optulit eidem altari unam pallam, et altari sancti Amphibali aliam et duo monilia, quæ præcepit rex in crastino vendi, similiter et alia, et eorum pretio feretrum cooperiri. Dominus autem rex ibidem moram quinque diebus continuavit, sicut pridem fecerat ad Pascha, anno proximo post obsidionem Bedefordiæ.

Exactions of the King from the Londoners.

EODEMQUE tempore, scilicet infra primam Quadragesimæ quindenam, rex levi occasione a civibus Londoniensibus, quos propter civitatis dignitatem et civium antiquam libertatem barones consuevimus appellare, ad mille marcarum contributionem sunt compulsi. Et eodem tempore juvenes Londonienses, statuto pavone pro bravio, ad stadium quod quinta vulgariter dicitur, vires proprias et equorum cursus sunt experti. Quidam autem æditui et tirones de familia regis, qui tunc fuit apud Westmonasterium, super hoc indignantes, conviciabantur eisdem, vocantesque rusticos furfureos ipsos et saponarios, se eis opposuerunt in certamine, quos ipsi Londonienses alacriter exceperunt, et cum fragmentis hastarum in tantum *supra dorsa eorum fabricarunt*, ut rubricatos et liventes ab eorum equis omnes regales dederent præcipites vel fugarent fugientes. Queruli igitur ad regem connexis digitis et obortis lacrimis pervenerunt, rogitantes, ut tantum excessum non relinqueret impunitum. Rex igitur, ad solita ultionis genera convertens, magnam a civibus summam extorsit pecuniam.

1253.
R.S. V.,
pp. 367-8.

The Visit of Henry III. to Louis IX. at Paris.

DIEBUS quoque sub eisdem, quia a multo tempore dominus rex Anglorum videre sitienter desideraverat regnum Francorum et dominum regem sororium suum ^{1254.} R.S. V., et dominam reginam Francorum, sororem pp. 475-83. dominæ reginæ Angliæ et civitates, ecclesias, et gestus et habitus Francorum, et capellam regis Francorum nobilissimam, quæ est Parisius, simul cum incomparabilibus, quæ in eis habentur, reliquiis, cum missis ad regem Francorum nuntiis solœmpnibus licentiam benignam et securam impetrasset, convocata familia et comitatu nobilissimo, versus Aurelianem lora direxit.

Orders of Louis IX. for his Reception.

Piissimus rex Francorum jussit districtè magnatibus terræ suæ et civibus civitatum, per quas dominus rex Anglorum foret transiturus, ut deposito luto, stipitibus, et omni visus offendiculo, ornare studerent omnia pallis, frondibus, floribus, et aliis quibus poterant ornamentis, et ut facies ecclesiarum et domorum redimirent; et cum canticis, et classico, cereis, et festivis induviis reverenter et gaudenter reciperent, venienti obviantes et moranti obsequentes.

The Two Kings meet at Chartres.

Dominus autem rex Francorum, certificatus de adventu domini regis Anglorum, occurrebat ei apud Carnotum. Et videns unus alterum, ruit in oscula, et amplexibus

et mutuis salutationibus et colloquiis affabilibus sese ad invicem confovebant. Jussitque dominus rex Francorum procuraciones opimas et lautas domino regi Angliæ de suis sumptibus liberaliter, dum esset in regno suo, exhiberi. Quod dominus rex Angliæ in parte accepit et acceptavit. Habuit in comitatu suo proprio mille equos pulcherrimos cum suis honorabilibus assessoribus, exceptis bigis et summariis, cum equis electis, quorum multitudo erat inæstimabilis, adeo ut Franci de novitate non prævisa obstupuerunt. Eorum insuper comitatus in immensum tota die et cotidie, sicut solet fluvius de torrentibus, mirabile cepit incrementum. Advenerunt enim eis obviam regina Francorum cum sororibus suis Andegaviæ et Provinciæ comitissis, ut sororibus suis, reginæ Angliæ et comitissæ Cornubiæ, simul cum domino rege Angliæ occursarent, et sese mutuis salutationibus et colloquiis familiaribus gratulantes confoverent et consolarentur. Fuerat autem mater ejus præsens, comitissa vero dicta Provinciæ, nomine Beatrix, quæ pignora sua, quasi altera Niobe, gloriando poterat intueri. Nec erat in sexu muliebri mater in mundo, quæ de tali fructu ventris ac tanto, videlicet filiabus, poterat gloriando gratulari.

*Preparations for their Reception by the English
Scholars at Paris.*

Scolares autem Parisienses, maxime Angliæ nationis, certificati de adventu talium regum et reginarum ac magnatum incomparabilium, suspensis ad horam lectionibus et disputationibus, quia totum erat de festo, abbreviatis communionibus hebdomadalibus, cereos emerunt, vestesque festivas, quas vulgus *cointisas* appellant, et omnia quæ

gaudium poterant attestari emerunt et sibi præparabant; cantantes ramigeri et florigeri cum sertis et coronis et musicis instrumentis processerunt venientibus obviam; et erat numerus adventantium et obviantium infinitus. Nec est visum in Francia retroactis temporibus tale festum, vel occurrentium tanta talisque solempnis occurrentio. Et transegerunt totum diem illum et noctem et diem crastinum scolares et cives, tota civitate mirabiliter adornata, in gaudio et canticis luminaribus, floribus et omnimodis hujus mundi pompis et exultationibus.

Henry III. chooses the Old Temple for his Residence in Paris.

Cum autem reges et qui eis assistebant et comitabantur, qui jam numerosus exercitus poterat æstimari, venirent Parisius, et occurreret advenientibus talis ac tanta Parisiacæ universitatis nobilitas, gavisus est rex Francorum quamplurimum, et grates retulit clericis de multiplici honoris impensione. Et ait dominus rex Francorum domino regi Angliæ; “Amice, ecce civitas Parisiaca tibi exponitur, ubinam libet hospitium capessere? Ecce palatium meum in medio civitatis; si placet ibidem quiescere, fiat voluntas tua; si autem apud Vetus Templum, quod extra civitatem, ubi locus spatiosior est, vel alibi, ubi magis vobis complacuerit, fiat.” Et elegit dominus rex Angliæ pro hospitio Vetus Templum, quia numerosus erat ejus comitatus, et in eodem Veteri Templo ædificia sunt cuidam numero exercitui sufficientia ac competentia; quia cum Templarii omnes cismontani temporibus ac terminis suis ad generale eorum capitulum conveniunt, hospitia ibidem inveniunt competentia. Oportet enim quod in una curia quiescant, quia de nocte

sua contrectant in capitulo negotia. Et cum ibidem hospitia tot essent infra curiam, tamen comitatus adeo fuerat numerosus, ut sub divo dormire multi cogerentur, non sufficientibus etiam vicinis domibus versus plateam quæ Greva appellatur inhabitatis. Et equi extra tecta in locis, qui ad hoc aptiores videbantur, ab stabulis collocabantur.

He gives a Good Meal to the Poor.

Rex igitur Angliæ, cum elegisset Vetus Templum pro hospitio, præcepit ut in crastino summo mane omnes domus ejusdem curiæ, scilicet Veteris Templi, pauperibus replerentur reficiendis. Quorum singuli, licet eorum numerus esset infinitus, carnibus ac piscibus cum pane et vino abundanter sunt refecti.

He visits the Sainte-Chapelle, and other Places.

Et dum in crastino hora prima et tertia pauperes reficerentur, dominus rex Angliæ, rege Francorum ducente, visitavit capellam illam, pulcherrimam, quæ in curia est ejusdem domini regis Francorum, et reliquias ibidem existentes orans regalibus oblationibus honoravit. Similiter et alia loca civitatis honorabilia cum veneratione et oblationibus devote oraturus visitavit.

The Kings dine together in Public.

Eademque die, dominus rex Francorum, sicut præconcesserat, epulabatur cum domino rege Anglorum apud dictum Vetus Templum, in majori regia Templi, cum numerosa utrius regis familia. Et erant omnes domus curiæ refertæ convivantibus. Nec erat in majori janua vel aliquo introitu epulantium janitor vel exactor, sed omnibus adventantibus patuit ingressus ultroneus, et

dabatur lauta refectio; ferculorum autem multimoda genera tædium comedentibus potuit suscitare. Et post prandium, transmisit dominus rex Angliæ magnatibus ad hospitia sua Francigenis nobiles cuppas argenteas, firmacula aurea, cingula serica, et alia donativa, prout decuit tantum regem dare et tales primates gratanter recipere.

The Splendour of the Banquet.

Nec erat unquam aliquo tempore retroactis temporibus tam nobile, tam celebre, vel tempore Assueri, Arthuri, vel Karoli, celebratum convivium. Ibi enim splenduit dapium fertilis varietas, potuum deliciosa fœcunditas, ministrantium faceta sedulitas, convivantium ordinata dispositio, munerum larga affluentia. Ibi erant personæ venerabiles, quibus non erant majores in mundo, immo nec pares eis poterant inveniri.

The Order of the Banquet.

Epulabantur autem in majori regia Templi, ubi videlicet pendent clipei quotquot possunt circumquaque in quatuor parietibus, secundum consuetudinem ultramarinam; inter quos apparuit clipeus Ricardi regis Angliæ. De quo quidam jocolator ait domino re[gi An]gliæ; “Domine mi, ut quid invitasti Francos, ut in hac domo tecum gaudentes epularentur? Ecce hic clipeus magnanimi regis Anglorum Ricardi; non poterunt comedere, nisi paventes et tremebundi.” Sed de hoc non amplius.

Comederunt igitur sic ordinati. Dominus rex Francorum, qui terrestrium rex regum est, tum propter ejus cælestem inunctionem, tum propter sui potestatem et militiæ eminentiam; et dominus rex Angliæ a dextris, et dominus rex Navariæ a sinistris. Et cum niteretur

dominus rex Francorum, aliter ordinare, ut videlicet dominus rex Anglorum sedens in medio et eminentiori loco sederet, ait dominus rex Angliæ; “Non, domine mi rex, decentius sedetis modo, scilicet in medio, et dignius; “dominus enim meus [es] et eris, et suberät causa.” Cui pius rex Francorum subjunxit, sed voce demissa; “Uti-“nam quilibet jus suum optineret inoffensus; sed hoc “non pateretur Francorum superbia.” Sed de hoc non amplius. Deinde duces consedere secundum eorum dignitates et eminentias; et erant ibidem tunc xxv., qui sedebant eminentius, ipsis ducibus intermixti tamen. Affuerunt insuper illi convivio episcopi duodecim, qui aliquibus ducibus præponebantur, intermixti tamen baronibus. Militum autem præclarorum numerus non æstimabatur. Comitissæ vero xviii., quarum tres erant sorores duarum prædictarum reginarum, videlicet comitissa Cornubiæ, comitissa Andegaviæ, et comitissa Provinciæ, cum comitissa Beatrice matre earundem, quae reginis fuerant comparabiles. Post vero refectionem lautam valde et splendidam, licet esset dies ad piscem, hospitatus est in nocte illa in majori domini regis Francorum palatio, quod est in medio civitatis Parisiacæ. Sic enim immutabiliter voluit dominus rex Francorum, jocosè dicens; “*Sine modo. “Sic enim debet omnem adimplere facetiam et justitiam.*” Et addidit ridendo: “Dominus et rex sum in regno meo, “volo prædominari.” Et adquievit rex Angliæ.

Henry III. visits the Chief Places of Paris.

Et cum pertransisset dominus rex Angliæ vicum, qui dicitur Greva, et postea vicum versus Sanctum Germanum Autissiodorensem, postea magnum pontem, consideravit elegantiam domorum, quae de gipso, videlicet plastro,

fiunt in civitate Parisiaca, et mansiones tricameratas, et quatuor etiam stationum, vel amplius, a quarum fenestris projacebant utriusque sexus hominum infinita multitudo. Et catervatim conglomerabantur turbæ compressæ ruentes certatim, ut viderent regem Angliæ Parisius. Et splenduit fama ejus, quam sustulerunt Franci ad sidera, tum propter largitatem munerum suorum, tum propter dapsilitatem illius diei et copiosam elemosinam, tum propter comitatum suum præelectum, tum propter hoc quod dominus rex Francorum habuit unam sororem, rex Angliæ aliam, matrimonialiter sibi copulatam. Et fuerunt reges Francorum et Angliæ simul sese diu desideratis colloquiis recreantes per octo dies. Dixit enim pius rex Francorum; “Nonne duas sorores desponsavimus, et “fratres nostri reliquas? Omnes quotquot ex illis ortum “sunt producturæ vel producendæ, vel producturi vel “producendi, tanquam fratres erunt et sorores. O si esset “inter pauperes talis affinitas vel consanguinitas quantum “mutuo sese diligerent, quam præcordialiter confœdera- “rentur! Doleo, novit Deus, quod per omnia nequit “caritas nostra compaginari; sed baronagii pertinacia “voluntati meæ se non inclinat. Dicit enim, quod Nor- “manni nescirent suas metas vel limites inviolatas vel “inviolatos pacifice observare; et sic jura tua non “prævalet reaccipere.” Sed de hoc non amplius. Domi- nus rex Angliæ quando recessit a præsentia dicti regis Francorum, qui eum produxit per unam dietam, certa ratione compertum est eum exposuisse in expensis Parisius mille libras argenti, exceptis donativis impretiabilibus, sump- tis de thesauro suo, multum inde mutilato. Veruntamen honor domini regis Anglorum omniumque Anglicorum non mediocriter est exaltatus et multipliciter auumentatus.

Conversation between the Kings.

Una vera dierum, dum confabularentur reges, dixit dominus rex Francorum domino regi Anglorum: "Amice, *quam dulcia faucibus eloquia tua meis. Jocundemur confabulando. Nunquam forte alia vice in posterum mutuis colloquiis potiemur.*" Addiditque dicens; "Amice mi rex, quantam et qualem pro amore Christi peregrinus corporis et animæ passus sum amaritudinem, non est facile demonstrare. Et omnia mihi evenerunt adversa; grates Tibi refero, Altissime. Reversus autem ad meipsum et ad cor meum regressus et ingressus, plus gaudeo de patientia, quam mihi Dominus per sui gratiam concessit, quam si totus mihi mundus subderetur."

The Kings part.

Cum autem progressi fuissent reges per circiter unam dietam, recesserunt ab invicem. Et secus viam divergentes paululum, dixerunt verba secreta et amicabilia. Et suspirans rex Francorum, ait; "O utinam duodecim pares Franciæ et baronagium mihi consentirent; certe amici essemus indissolubiles. Discordia nostra fomentum præstat debacchandi Romanis, et materiam superbendi." Et datis oculis ad invicem cum amplexibus, recesserunt ab invicem, rex Francorum in terram suam et rex Angliæ versus terram suam. Et cum rex Angliæ pervenisset ad mare nec haberet ventum prosperum, invitus expectavit; *mare enim et venti non obediebant ei.* Interim visitavit ecclesiam Sanctæ Mariæ de Bolonia, propter reliquias; ubi obiit Petrus Chacepore Pictavensis natione, specialis domini regis clericus et consiliarius et reginæ thesaurarius, bono fine vitam terminando.

NOTES

P. 10, *domni Willelmi electi Valentia*—*i.e.*, Bishop-Elect of Valence.

comitis quoque Campaniæ, regis Angliæ consanguinei. A marginal addition. Theobald IV. was Count of Champagne and King of Navarre. Matthew Paris must have for the moment forgotten their identity, for in the next line he mentions “*rex Navarriæ*” as a distinct person.

P. 10, *in portu Santwici*—*i.e.*, Witsand (Wissant).

P. 11, *die sanctorum Fabiani et Sebastiani*—*i.e.*, January 20.

P. 15, *Cum furor in cursu est, currenti cede furori*, Ovid, “*Remedium Amoris*,” i. 119.

factus sicut homo non audiens . . . redargutiones, Ps. xxxvii. 15.

P. 16, *eripere . . . arripere*. Unclassical use of the infinitive to express purpose; frequent in mediæval Latin.

P. 19, *construere mansiones . . . allitudines*. This passage shows the jealousy of the monks towards the Friars; the statement respecting the Friars' houses in England in the former half of the thirteenth century is not borne out by the facts (*cf.* A. G. Little, “*Studies in English Franciscan History*,” p. 65).

in causa ecclesiæ de Scardebure. The Friars came to Scarborough about 1239 with the support of Henry III. The church of Scarborough had been appropriated by Richard I. to the Cistercians to pay the expenses of their general chapters, and the monks appealed to Rome against the intruders. The Friars had to withdraw, though some years later they returned.

Nigros (monachos)—*i.e.*, the Benedictines.

P. 21, *Bathatarcan Ornachi*. Perhaps *contra* should be inserted. Ornachi is probably the same as Ernac in a preceding sentence.

P. 28, *die . . . Lætare Jerusalem*, March 18.

P. 33, *animabus*. Form used for ablative of *anima*, to distinguish it from the ablative of *animus*.

P. 37, *Babilonicæ*, the Egyptian Babylon—*i.e.*, Cairo.

P. 41, *etate jam*. A blank for the age is left in the MS. Margaret was born October 5, 1240.

regina mater ejus, Mary de Coucy.

P. 45, *festum sancti Edwardi*, January 5.

P. 49, *Walden*, a Benedictine abbey in Essex.

in octavis Nativitatis beate Virginis, September 15.

P. 53, *Parisius*, an indeclinable noun, here used as a locative.

capellam . . . nobilissimam—i.e., the Sainte-Chapelle, built by Saint Louis for the reception of certain precious relics.

P. 54, *cum sororibus . . . comitissis*. Matthew Paris makes a mistake here through forgetting that Beatrice, Countess of Anjou, was also Countess of Provence.

P. 58, *sine modo . . . justitiam*, St. Matt. iii. 15.

P. 60, *quam dulcia . . . meis*, Ps. cxviii. 103.

GLOSSARY

<i>abbatia</i>	abbey.	<i>compagino</i>	confirm.
<i>ceditius</i>	door keeper.	<i>constabularius</i>	constable.
<i>Alemannia</i>	Germany.	<i>conticinium</i>	silence.
<i>Andegavia</i>	Anjou.	<i>coquina</i>	kitchen.
<i>appello</i>	appeal.	<i>Cornubia</i>	Cornwall.
<i>arcubalistarius</i>	crossbowman.	<i>cubicularius</i>	chamberlain.
<i>assisus</i>	assessed.	<i>cuppa</i>	cup.
<i>Atrebatensis</i>	of Artois.	<i>de Curtiniaco</i>	Courtenay.
<i>Aurelianus</i>	Orléans.		
<i>aurifrigium</i>	gold thread.	<i>dapsilitas</i>	luxury.
<i>Autissiodorensis</i>	of Auxerre.	<i>decanus</i>	dean.
<i>Autona</i>	Alton (Hants).	<i>desponso</i>	give in marriage.
		<i>dextrarius</i>	charger.
<i>bajulo</i>	carry.	<i>diatim</i>	daily.
<i>ballivus</i>	bailiff.	<i>dieta</i>	day, day's journey.
<i>Barrensis</i>	of Bar.	<i>discalciatus</i>	barefoot.
<i>de Bello Campo</i>	Beauchamp.	<i>disrationare</i>	prove a case.
<i>Belvacensis</i>	of Beauvais.	<i>Dunelmensis</i>	of Durham.
<i>Beritensis</i>	of Beyrout.		
<i>Bethunia</i>	Béthune.	<i>Eboracensis</i>	of York.
<i>Bigorria</i>	Bigorre.	<i>Eboracum</i>	York.
<i>Bituricensis</i>	of Bourges.	<i>elemosinaria</i>	almsgiving.
<i>Bolonia</i>	Boulogne.	<i>emundo</i>	cleanse.
<i>bravium</i>	prize.		
		<i>firmaculum</i>	brooch, clasp.
<i>camerarius</i>	chamberlain.	<i>furfureus</i>	scurfy, dirty.
<i>Campania</i>	Champagne.		
<i>cancellarius</i>	chancellor.	<i>Glovernia</i>	Gloucester.
<i>canonicus</i>	canon.	<i>guerra</i>	war.
<i>Cantuaria</i>	Canterbury.		
<i>capa</i>	cloak.	<i>hastiludium</i>	tournament.
<i>capellanus</i>	chaplain.	<i>hebdomadalis</i>	weekly.
<i>capulum</i>	hilt.	<i>Hyberniensis</i>	Irish.
<i>Carleolensis</i>	of Carlisle.	<i>(Hiberniensis)</i>	
<i>Carnotum</i>	Chartres.		
<i>Cestria</i>	Chester.	<i>impropere</i>	upbraid.
<i>ciclas (cyclas)</i>	robe.	<i>intoxico</i>	poison.
<i>comes (as a title)</i>	earl; count.		
<i>comitatus</i>	county.	<i>joculator</i>	minstrel.

<i>Laudunensis</i>	of Laon.	<i>Radulphus</i>	Ralph.
<i>legista</i>	lawyer.	<i>reatus</i>	guilt.
<i>Legrecstria</i>	Leicester.	<i>Remensis</i>	of Rheims.
<i>Lodowicus</i>	Louis.		
		<i>Sabaldia</i>	Savoy.
<i>major (civilitatis)</i>	mayor.	<i>Sancti Pauli</i>	Count of St Pol.
<i>marescallus</i>	marshal.	(comes)	
<i>mutatorium</i>	change of clothes.	<i>saponarius</i>	soap-maker.
		<i>scaccarium</i>	exchequer.
		<i>Senonensis</i>	of Sens.
<i>Norensis</i>	Northerner.	<i>sericum</i>	silk.
		<i>Sibilla</i>	Seville.
<i>olosericum</i>	robe or covering	<i>simonialis</i>	simoniac.
	of silk.	<i>sororius</i>	brother-in-law.
<i>ordinarius</i>	ordinary (bishop).	<i>strata</i>	street.
		<i>subarro</i>	assure, promise.
<i>palefridus</i>	palfrey.	<i>subsolanus</i>	eastern.
<i>palla</i>	cloak, cloth, pall.	<i>Suessonensis</i>	of Soissons.
<i>paranimphus</i>	groomsman.	<i>Suhamtonia</i>	Southampton.
<i>patibulum</i>	gibbet.	<i>summarius</i>	sumpter-horse.
<i>phiscus (physi-</i>	physician.		
<i>cus)</i>		<i>Tantona</i>	Taunton.
<i>Pictavensis</i>	Poitevin.	<i>thesaurarius</i>	treasurer.
<i>pincerna</i>	butler.	<i>tricameratus</i>	three-storeyed.
<i>præcipitium</i>	decline, fall.		
<i>præcordialis</i>	heartfelt.	<i>usurarius</i>	usurer.
<i>Prædicator</i>	Preaching Friar		
	(or Dominican).	<i>venatio</i>	hunting, venison.
<i>prælibatus</i>	above-mentioned.	<i>vendico (vindico)</i>	claim.
<i>protervio</i>	be insolent.	<i>ventilo</i>	discuss, plead.
<i>prothomartyr</i>	first martyr.	<i>virgator</i>	wand-bearer.
<i>pupilla</i>	apple of the eye.		
		<i>Wallia</i>	Wales.
<i>Quadragesima</i>	Lent.	<i>Wasconia</i>	Gascony.
<i>quindena</i>	fortnight.	<i>Wintonia</i>	Winchester
<i>quintena</i>	quintain		
		<i>xenium</i>	present.
		<i>zizanium</i>	tares.

14 DAY USE

RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED
LOAN DEPT.

RENEWALS ONLY—TEL. NO. 642-3405

This book is due on the last date stamped below, or
on the date to which renewed.

Renewed books are subject to immediate recall.

RECEIVED

JAN 27 '70 -3 PM

LOAN DEPT.

REC'D LD APR 8 '72 -12 AM 6 2

JUN 13 2006

3 PM

LD21A-60m-6,'69
(J9096s10)476-A-32

LD 21-100m-6,'56
(B9311s10)476

General Library
University of California
Berkeley

General Library
University of California
Berkeley

